

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Єфіменка Олександра Анатолійовича на тему «Правове регулювання фінансового контролю за місцевими фінансами», поданої на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право», затвердженої Вченою радою Державного податкового університету (протокол № 6 від 24.11.2022 року)

ВИТЯГ

**з протоколу фахового семінару кафедр Навчально-наукового інституту права Державного податкового університету
№ 28 від 11 червня 2026 року**

Присутні:

головуюча на семінарі – гарант освітньо-наукової програми 081 «Право», д-р юрид. наук, доцент Бодунова О.М.;

директор Навчально-наукового інституту права, д-р юрид. наук, професор, заслужений юрист України Топчій В.В.; заступник директора з наукової роботи, канд. юрид. наук, доцент Лаговська Н.В.; *кафедра фінансового та податкового права*: завідувач кафедри фінансового та податкового права, канд. юрид. наук, професор Глух М.В., науковий керівник аспіранта; професор кафедри, д-р юрид. наук, професор, заслужений юрист України Білоус В.Т.; професор кафедри, д-р наук з державного управління, канд. юрид. наук, професор Долгий О.А.; професор кафедри, д-р юрид. наук, професор Касьяненко Л.М.; професор кафедри, д-р юрид. наук, професор Мацелик Т.О.; професор кафедри, д-р юрид. наук, професор Никитченко Н.В.; професор кафедри, д-р юрид. наук, професор Новицька Н.Б.; професор кафедри, д-р юрид. наук, доцент Чайка В.В.; доцент кафедри, канд. юрид. наук, доцент Гарбінська-Руденко А.В.; доцент кафедри, канд. юрид. наук, доцент Мельник О.П.; доцент кафедри, канд. юрид. наук, Бабенко А.Ю.; завідувач кафедри теорії та історії держави і права, канд. юрид. наук Бак В.І.; завідувач кафедри міжнародного права та права Європейського Союзу, канд. юрид. наук, доцент Чернецька О.В.; завідувач кафедри цивільного права та процесу, канд. юрид. наук, професор Білянська Н.В.; завідувач кафедри кримінального права та процесу, д-р юрид. наук, доцент Максименцев М.Г.; завідувач кафедри правничої лінгвістики, д-р юрид. наук, професор Миколаєць В.А.

Порядок денний:

Обговорення дисертаційного дослідження аспіранта денної форми навчання Навчально-наукового інституту права Державного податкового університету Єфіменка Олександра Анатолійовича на тему «Правове регулювання фінансового контролю за місцевими фінансами», поданої на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право», затвердженої Вченою радою Державного податкового університету (протокол № 6 від 24.11.2022 року).

Слухали:

Доповідь здобувача Єфіменка Олександра Анатолійовича на тему «Правове регулювання фінансового контролю за місцевими фінансами».

Доповідач обґрунтував актуальність обраної теми дисертаційного дослідження, охарактеризував ступінь її наукової розробленості, визначив зв'язок роботи з науковими програмами, планами та темами, сформулював мету, завдання, об'єкт і предмет дослідження, окреслив використані методи наукового пізнання, висвітлив положення, що становлять наукову новизну роботи, розкрив практичне значення одержаних результатів, навів інформацію щодо їх апробації та публікацій за темою дослідження.

Зокрема, автор наголосив, що в сучасних умовах реалізації реформи децентралізації, зміцнення фінансової самостійності територіальних громад, необхідності забезпечення ефективного використання бюджетних ресурсів, а також післявоєнного відновлення України особливого значення набуває формування ефективної системи правового регулювання фінансового контролю за місцевими фінансами. Саме належний фінансовий контроль виступає одним із ключових механізмів забезпечення законності, прозорості, підзвітності та ефективності управління публічними фінансовими ресурсами на місцевому рівні.

Доповідач зазначив, що існуюча система правового регулювання фінансового контролю за місцевими фінансами характеризується фрагментарністю, наявністю численних нормативних колізій, дублюванням контрольних повноважень між окремими суб'єктами контролю, недостатньою визначеністю компетенції органів державної влади та органів місцевого самоврядування, а також відсутністю єдиного законодавчого підходу до організації муніципального фінансового контролю. Додатковими проблемами залишаються недостатній розвиток громадського фінансового контролю, обмежене використання цифрових технологій у контрольній діяльності та недостатній рівень імплементації європейських стандартів фінансового контролю.

Автор звернув увагу, що, незважаючи на значну кількість наукових праць, присвячених проблематиці фінансового контролю загалом, питання комплексного правового регулювання фінансового контролю саме за місцевими фінансами залишаються недостатньо дослідженими. Це обумовило необхідність комплексного аналізу правових засад функціонування відповідної системи контролю, визначення її сучасних проблем та вироблення науково обґрунтованих пропозицій щодо вдосконалення законодавства України з урахуванням європейського досвіду.

Окрему увагу доповідач приділив меті, завданням, об'єкту та предмету дослідження, підкресливши, що основною метою роботи є комплексний аналіз правового регулювання фінансового контролю за місцевими фінансами та розроблення науково обґрунтованих пропозицій щодо вдосконалення чинного законодавства і практики його застосування.

Основну увагу було зосереджено на результатах дослідження, які становлять його наукову новизну.

Здобувач зазначив, що дисертація є комплексним дослідженням правового регулювання фінансового контролю за місцевими фінансами, у якому

запропоновано нове вирішення важливого наукового завдання щодо вдосконалення організаційно-правових засад функціонування системи муніципального фінансового контролю в Україні.

Зокрема, уперше обґрунтовано концепцію триєдиної трансформації системи муніципального фінансового контролю, яка передбачає комплексне реформування нормативно-правового, інституційного та цифрового компонентів контрольної діяльності. Запропоновано процесуальний механізм обов'язкового врахування результатів громадського фінансового контролю органами місцевого самоврядування шляхом законодавчого закріплення їх обов'язку надавати мотивовані відповіді на висновки інститутів громадянського суспільства.

У дисертації удосконалено правові механізми взаємодії між Державною казначейською службою України, Рахунковою палатою, Державною аудиторською службою України та органами місцевого самоврядування; запропоновано концептуальні підходи до прийняття спеціального Закону України «Про фінансовий контроль у сфері місцевих фінансів» або внесення системних змін до бюджетного законодавства; удосконалено наукові підходи до визначення правової природи фінансового контролю, форм громадського фінансового контролю та організаційної моделі муніципального фінансового контролю з урахуванням європейського досвіду.

Подальшого розвитку дістали положення щодо історичної періодизації розвитку фінансового контролю за місцевими фінансами в Україні; наукове розуміння фінансового контролю як універсального правового механізму забезпечення фінансової дисципліни; компаративно-правовий аналіз моделей муніципального фінансового контролю держав Європейського Союзу; концепція трирівневої системи фінансового контролю, яка поєднує державний, внутрішній та громадський контроль із застосуванням сучасних цифрових механізмів моніторингу.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що сформульовані у дисертації висновки та пропозиції можуть бути використані у правотворчій діяльності під час удосконалення бюджетного законодавства та законодавства про місцеве самоврядування, у практичній діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування, у науково-дослідній роботі, а також під час викладання навчальних дисциплін фінансово-правового циклу, підготовки навчально-методичних матеріалів та проведення подальших наукових досліджень у сфері фінансового права.

На завершення доповіді здобувач повідомив, що результати дослідження пройшли апробацію на міжнародних науково-практичних конференціях, а основні положення дисертації відображені у семи наукових публікаціях, серед яких чотири статті у фахових наукових виданнях та три тези доповідей на міжнародних науково-практичних конференціях.

По завершенню доповіді аспіранту присутніми були поставлені такі **запитання:**

Топчій В.В. Які основні недоліки чинного правового регулювання фінансового контролю за місцевими фінансами Ви вважаєте найбільш суттєвими та які шляхи їх усунення пропонуєте?

Відповідь: Дякую за запитання. Насамперед слід зазначити, що чинне законодавство характеризується відсутністю системності у правовому регулюванні фінансового контролю за місцевими фінансами. Норми, які визначають повноваження суб'єктів контролю, розпорошені у великій кількості нормативно-правових актів, що нерідко призводить до дублювання компетенції окремих органів, неоднозначного тлумачення контрольних повноважень та виникнення практичних труднощів під час їх реалізації.

У дисертації обґрунтовується доцільність комплексного вдосконалення законодавства шляхом систематизації правових норм, чіткого розмежування повноважень Державної казначейської служби України, Державної аудиторської служби України, Рахункової палати та органів місцевого самоврядування. Крім того, запропоновано нормативно закріпити сучасні механізми цифрового моніторингу бюджетних процесів і розширити можливості громадського фінансового контролю, що дозволить підвищити ефективність використання місцевих фінансових ресурсів та забезпечити належний рівень фінансової дисципліни.

Мацелик Т.О. У роботі значна увага приділена громадському фінансовому контролю. Яким чином, на Вашу думку, необхідно забезпечити його ефективність без порушення принципу самостійності органів місцевого самоврядування?

Відповідь: Дякую за запитання. На мою думку, громадський фінансовий контроль повинен розглядатися не як механізм втручання у діяльність органів місцевого самоврядування, а як додатковий інструмент забезпечення відкритості, прозорості та підзвітності використання публічних фінансів.

Саме тому у дисертації запропоновано удосконалити законодавче регулювання участі громадськості шляхом встановлення обов'язку органів місцевого самоврядування розглядати результати громадських експертиз, звернень та рекомендацій із наданням мотивованої відповіді щодо їх врахування або відхилення. Такий підхід відповідає принципам Європейської хартії місцевого самоврядування, не обмежує дискреційних повноважень органів місцевої влади та одночасно сприяє підвищенню рівня довіри суспільства до процесів управління місцевими фінансами.

Касьяненко Л.М. Який міжнародний досвід, досліджений Вами, може бути найбільш ефективно імплементований у вітчизняну систему фінансового контролю за місцевими фінансами?

Відповідь: Дякую за запитання. У роботі проаналізовано досвід Польщі, Литви та Румунії, які мають різні моделі організації фінансового контролю на місцевому рівні. Особливий інтерес для України становить польська модель діяльності регіональних палат аудиту, що забезпечують незалежний контроль за законністю використання місцевих бюджетів.

Разом із тим дисертація виходить із необхідності не механічного запозичення окремих моделей, а їх адаптації до української системи місцевого самоврядування, бюджетного законодавства та сучасних процесів децентралізації. Найбільш перспективними є запровадження ризик-орієнтованого підходу до фінансового контролю, цифровізація контрольних процедур, удосконалення взаємодії між суб'єктами фінансового контролю та розширення механізмів громадської участі.

Бак В.І. У чому полягає практична цінність запропонованої Вами концепції триєдиної трансформації системи муніципального фінансового контролю?

Відповідь: Дякую за запитання. Практичне значення запропонованої концепції полягає у тому, що вона дозволяє розглядати реформування системи фінансового контролю комплексно, поєднуючи нормативно-правові, інституційні та цифрові зміни.

Запропонований підхід спрямований на усунення дублювання контрольних функцій, підвищення ефективності взаємодії між суб'єктами фінансового контролю, впровадження сучасних інформаційних технологій та забезпечення безперервного моніторингу використання місцевих фінансів. Реалізація зазначених пропозицій, на мою думку, сприятиме зміцненню фінансової дисципліни, підвищенню ефективності використання бюджетних коштів та гармонізації національного законодавства із європейськими стандартами.

На всі поставлені запитання здобувач надав повні, аргументовані та змістовні відповіді.

Головуюча: Чи є ще запитання? Запитань немає. Переходимо до обговорення дисертації. Слово надається науковому керівнику – кандидату юридичних наук, професору, завідувачці кафедри фінансового та податкового права Глух М.В.

Науковий керівник зазначила, що Єфіменко Олександр Анатолійович протягом навчання в аспірантурі проявив себе як сумлінний, відповідальний і цілеспрямований дослідник, який володіє сучасною методологією наукового пізнання, здатний самостійно вирішувати складні наукові завдання та критично аналізувати проблеми розвитку фінансового права.

У процесі підготовки дисертації здобувачем опрацьовано значний масив наукової літератури, нормативно-правових актів України, законодавства держав-членів Європейського Союзу, міжнародних документів та практики діяльності органів фінансового контролю. Це дало можливість комплексно дослідити сучасний стан правового регулювання фінансового контролю за місцевими фінансами та сформулювати власні науково обґрунтовані пропозиції щодо його вдосконалення.

Глух М.В. відзначила, що всі етапи індивідуального плану наукової роботи виконані своєчасно і в повному обсязі, результати дослідження успішно апробовані на науково-практичних конференціях, а основні положення дисертації відображені у наукових публікаціях. Особливої уваги, на її думку, заслуговують розроблена автором концепція комплексної модернізації системи фінансового контролю за місцевими фінансами, пропозиції щодо вдосконалення взаємодії суб'єктів фінансового контролю, розвитку громадського фінансового контролю та імплементації європейських стандартів у національне законодавство.

На думку наукового керівника, дисертація є завершеною самостійною науковою працею, виконаною на належному теоретичному та методологічному рівні, містить нові науково обґрунтовані положення, що мають істотне значення для розвитку науки фінансового права та вдосконалення фінансового законодавства України.

Глух М.В. вважає, що дисертація Єфіменка Олександра на тему «Правове регулювання фінансового контролю за місцевими фінансами» відповідає вимогам, встановленим для дисертацій на здобуття ступеня доктора філософії, а її автор заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право».

Головуюча: Переходимо до обговорення дисертації. Слово надається рецензентам:

Кандидату юридичних наук, доценту Мельник Олені Петрівні, яка зазначила, що дисертаційне дослідження є актуальним, виконаним на належному науковому рівні та присвячене одній із найбільш важливих проблем сучасного фінансового права. Автором проведено ґрунтовний аналіз наукових підходів, чинного законодавства України та зарубіжного досвіду, що дозволило сформулювати обґрунтовані висновки й практичні рекомендації.

Рецензент позитивно оцінила запропоновані автором напрями вдосконалення законодавства щодо фінансового контролю за місцевими фінансами, а також комплексний підхід до дослідження взаємодії суб'єктів контрольної діяльності. Разом із тим висловила окремі рекомендації щодо подальшого розвитку окремих положень дисертації, які мають дискусійний характер та не впливають на загальну позитивну оцінку роботи.

Кандидату юридичних наук, доценту Гарбінській-Руденко Альоні Валеріївні, яка відзначила, що дисертація характеризується логічною структурою, внутрішньою послідовністю викладу матеріалу, належним рівнем теоретичного узагальнення та достатньою аргументованістю сформульованих висновків.

Позитивної оцінки заслуговує проведений автором порівняльно-правовий аналіз зарубіжного досвіду, обґрунтування необхідності вдосконалення нормативно-правового регулювання фінансового контролю за місцевими фінансами та запропоновані практичні механізми підвищення ефективності контрольної діяльності.

Рецензент зазначила, що висловлені у письмовій рецензії окремі зауваження не знижують загальної наукової цінності дисертації, мають переважно рекомендаційний характер і можуть бути враховані автором у подальшій науковій роботі. На її думку, дисертація відповідає встановленим вимогам, а її автор заслуговує на присудження ступеня доктора філософії.

В обговоренні дисертаційного дослідження взяли участь присутні на фаховому семінарі науково-педагогічні працівники.

Доктор юридичних наук, професор Білоус В.Т. зазначила, що дисертаційне дослідження присвячене актуальній проблематиці розвитку фінансового права в умовах реформування системи публічних фінансів та децентралізації влади в Україні. Відзначила належний рівень теоретичного опрацювання проблематики, логічність структури роботи, достатню аргументованість сформульованих висновків та практичну спрямованість запропонованих рекомендацій. Позитивно оцінила здійснений автором аналіз сучасного стану правового регулювання фінансового контролю за місцевими фінансами та підтримала висновок про доцільність подальшого розгляду дисертації.

Доктор юридичних наук, професор Касьяненко Л.М. наголосила, що дисертаційне дослідження має важливе значення для розвитку науки фінансового права. Звернула увагу на ґрунтовне дослідження правових засад фінансового контролю за місцевими фінансами, системний аналіз чинного законодавства України та використання автором порівняльно-правового методу під час дослідження досвіду держав – членів Європейського Союзу. Відзначила наукову новизну окремих положень дисертації та практичну значущість запропонованих автором рекомендацій щодо вдосконалення законодавства.

Доктор юридичних наук, професор Никитченко Н.В. відзначила, що автором проведено комплексне дослідження правового регулювання фінансового контролю за місцевими фінансами, яке ґрунтується на сучасних наукових підходах та відповідає актуальним потребам розвитку фінансового законодавства України. Особливо позитивно оцінила пропозиції щодо вдосконалення взаємодії суб'єктів фінансового контролю, розвитку громадського фінансового контролю та впровадження сучасних цифрових механізмів здійснення контрольної діяльності.

Доктор юридичних наук, професор Миколаєць В.А. зазначила, що дисертація відзначається належним рівнем теоретичного узагальнення, логічною структурою та достатнім рівнем аргументованості авторських висновків. Підкреслила, що сформульовані у роботі пропозиції щодо удосконалення правового регулювання фінансового контролю за місцевими фінансами можуть бути використані як у правотворчій діяльності, так і у практиці функціонування органів державної влади та органів місцевого самоврядування.

Доктор юридичних наук, доцент Максименцев М.Г. звернув увагу на актуальність теми дослідження в сучасних умовах реформування системи публічного управління та фінансової децентралізації. Відзначив належний рівень проведеного дослідження, практичну спрямованість висновків автора та їх відповідність сучасним тенденціям розвитку фінансового законодавства.

Учасники фахового семінару відзначили актуальність теми дослідження, високий рівень теоретичного опрацювання проблематики, наукову новизну одержаних результатів та практичну спрямованість сформульованих пропозицій.

ВИСНОВОК

щодо дисертації Єфіменка Олександра Анатолійовича на тему «Правове регулювання фінансового контролю за місцевими фінансами»

Обґрунтування вибору теми дослідження. В умовах сучасного розвитку України фінансовий контроль за місцевими фінансами виступає одним із ключових інструментів забезпечення законності, фінансової дисципліни та ефективного управління публічними фінансовими ресурсами на місцевому рівні. Рівень організації та результативності фінансового контролю безпосередньо впливає на ефективність використання коштів місцевих бюджетів, фінансову спроможність територіальних громад, результативність реалізації державної політики у сфері децентралізації, а також на рівень довіри суспільства до органів місцевого самоврядування. Особливе місце у системі публічного фінансового контролю належить фінансовому контролю за місцевими фінансами, який забезпечує законність, прозорість, результативність та ефективність

формування, розподілу і використання фінансових ресурсів територіальних громад.

У сучасних умовах реформування системи місцевого самоврядування, поглиблення процесів фінансової децентралізації, посилення вимог до відкритості використання бюджетних коштів, відновлення України в умовах воєнного стану та імплементації європейських стандартів належного врядування особливого значення набуває вдосконалення правових засад фінансового контролю за місцевими фінансами. Водночас практика здійснення фінансового контролю свідчить про наявність низки проблем, пов'язаних із фрагментарністю правового регулювання, недостатньою визначеністю компетенції суб'єктів фінансового контролю, дублюванням окремих контрольних повноважень, недостатньою координацією діяльності органів державного фінансового контролю та органів місцевого самоврядування, а також відсутністю комплексного законодавчого підходу до організації системи фінансового контролю за місцевими фінансами. Особливої актуальності зазначена проблематика набуває у зв'язку з необхідністю гармонізації національного законодавства із європейськими стандартами управління місцевими фінансами, забезпечення прозорості бюджетного процесу, розвитку громадського фінансового контролю та впровадження сучасних цифрових механізмів здійснення контрольної діяльності. Незважаючи на значну кількість наукових праць, присвячених проблемам фінансового контролю, окремі питання правового регулювання фінансового контролю за місцевими фінансами, правового статусу суб'єктів контрольної діяльності, організації взаємодії органів державної влади та органів місцевого самоврядування, а також напрямів удосконалення організаційно-правових засад функціонування системи фінансового контролю за місцевими фінансами залишаються недостатньо дослідженими та потребують комплексного наукового аналізу.

Викладене свідчить про актуальність теми дисертації, її важливе теоретичне та практичне значення для подальшого розвитку науки фінансового права, удосконалення законодавства у сфері фінансового контролю за місцевими фінансами та забезпечення ефективного використання фінансових ресурсів територіальних громад.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертацію виконано відповідно до Загальнодержавної програми адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу, затвердженої Законом України від 18.03.2004 № 1629-IV, Концепції забезпечення національної безпеки у фінансовій сфері (розпорядження Кабінету Міністрів України від 15 серпня 2012 року № 569-р), Комплексної Програми розвитку фінансового сектору України до 2025 року (постанова Національного банку України від 18 червня 2015 року № 391), Стратегії реформування системи управління державними фінансами на 2017-2020 роки (розпорядження Кабінету Міністрів України від 8 лютого 2017 року № 142-р), Стратегії розвитку фінансового сектору України до 2025 року (рішення Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку від 27.12.2019 № 797), Стратегії економічної безпеки України на період до 2025 року (Указ Президента України від 11 серпня 2021 року № 347/2021), Національної стратегії доходів до 2030 року (Розпорядження Кабінету Міністрів України від 27.12.2023 № 1218-р; «Матриці

реформ» (Постанова Кабінету Міністрів України «Деякі питання моніторингу виконання матриці реформ» від 04.06.2024 № 634), Пріоритетних напрямків фундаментальних та прикладних наукових досліджень у галузі права (постанова загальних зборів Національної академії правових наук України від 26.03.2021 № 12-21).

Об'єктом дослідження є суспільні відносини, що виникають у процесі правового регулювання фінансового контролю за місцевими фінансами.

Предметом дослідження є правове регулювання фінансового контролю за місцевими фінансами.

Методи дослідження. Методологічну основу дослідження складає комплекс загальнонаукових та спеціальних методів пізнання правових явищ, зокрема поєднуючи логічний та історико-правовий методи було досліджено правову доктрину та наукові підходи щодо поняття, змісту і особливостей фінансового контролю (підрозділ 1.1., 1.2.). За допомогою методу економіко-правового аналізу було здійснено юридичну оцінку тих економічних явищ, які стосуються впливу ефективності фінансового контролю на формування дохідної частини бюджету та стану фінансової безпеки держави (розділ 2). Використовуючи системно-структурний метод було досліджено систему суб'єктів, які відповідальні за здійснення фінансового контролю (підрозділ 1.3, 2.3.). Використання формально-юридичного методу дало можливість здійснити аналіз змісту норм Конституції України, Податкового кодексу України, Кодексу України про адміністративні правопорушення та інших нормативно-правових актів, що регламентують місце і роль фінансового контролю у забезпеченні фінансової дисципліни (розділ 1). В свою чергу порівняльно-правовий метод відіграв важливу роль під час співставлення законодавства ЄС, різних міжнародних угод та правових норм у фінансовій сфері з метою імплементації їх у національному законодавстві (підрозділ 3.1., 3.2.).

полягає в тому, що дисертація є комплексним дослідженням теоретичних проблем правового регулювання та практичних аспектів реалізації фінансового контролю за місцевими фінансами. У дисертації обґрунтовано низку важливих положень для фінансового права та практики реалізації державної податкової, бюджетної, банківської політики, а саме:

уперше:

- обґрунтовано концепцію триєдиної трансформації системи муніципального фінансового контролю в Україні, яка, на відміну від існуючих фрагментарних підходів у доктрині фінансового права, передбачає одночасну та взаємопов'язану синхронізацію її нормативно-правового, інституційно-кадрового та цифрового просторів. У межах розробленої концепції доведено правову необхідність подолання деструктивного функціонального паралелізму та усунення розірваності єдиного контрольного циклу між Державною казначейською службою України (превентивний контроль), Рахунковою палатою та Державною аудиторською службою України (ретроспективний контроль) шляхом розробки та ухвалення профільного базового закону, що закріпить уніфіковані процесуальні стандарти моніторингу місцевих фінансів;

- розроблено та юридично обґрунтовано процесуальний алгоритм імперативної інституціоналізації результатів громадського (соціального) контролю у сфері місцевих фінансів. На засадах муніципальної демократії

запропоновано нормативно-правове впровадження обов'язку органів місцевого самоврядування надавати офіційну, вмотивовану правову відповідь на кожную експертну пропозицію інститутів громадянського суспільства.

удосконалено:

- правові механізми взаємодії та координації суб'єктів фінансового контролю за місцевими фінансами. Обґрунтовано необхідність ухвалення базового Закону України «Про фінансовий контроль у сфері місцевих фінансів» (або внесення цільових змін до Бюджетного кодексу України та Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні»), що дозволить подолати інституційний паралелізм, чітко розмежувати превентивні заходи Державної казначейської служби та ретроспективний аудит Рахункової палати й Держаудитслужби, ліквідувавши колізії між нормами бюджетного та адміністративного права;

- підходи до розуміння правової природи фінансового контролю діяльності органів місцевого самоврядування в контексті дотримання конституційного принципу презумпції правомірності рішень муніципальних органів та вимог Європейської хартії місцевого самоврядування.

- форми та юридичний інструментарій соціального (громадського) фінансового контролю. Доведено, що ефективність цивільного нагляду безпосередньо залежить від нормативного закріплення індикаторів результативності відповідно до міжнародних стандартів та інтеграції інструментів електронної демократії (цифрових платформ відкритого доступу, петицій, запитів), які забезпечують безперервний превентивний моніторинг використання бюджетних ресурсів.

- правові засади та організаційну структуру муніципального фінансового контролю в Україні шляхом адаптації європейських стандартів (зокрема досвіду Республіки Польща). Обґрунтовано доцільність модернізації системи контролю через запровадження автономних субрегіональних суб'єктів - регіональних палат аудиту (або аудиторських комітетів).

дістали подальшого розвитку:

періодизацію історико-правового становлення та розвитку фінансового контролю за місцевими фінансами в Україні, у межах якої виділено шість концептуальних етапів: 1) давньоруський (X–XIII ст.); 2) дореформений (XIII ст. - 1864 р.); 3) період земської реформи (1864–1917 рр.); 4) радянський централізований (1918–1990 рр.); 5) етап становлення незалежного фінансового контролю (1991–2000 рр.); 6) кодифікація та систематизація (2001–2010 рр.); 7) децентралізація та цифрова трансформація (2010 р. - дотепер). Це дозволило виявити історичні закономірності формування контрольних функцій на місцевому рівні;

- науково-теоретичне розуміння фінансового контролю як універсального правового стабілізатора у системі публічних фінансів, що трансформується в умовах децентралізації влади. Досліджено еволюцію правових поглядів на його сутність - від фіскально-репресивного інструменту до превентивно-аудиторської системи, орієнтованої на стратегічний аналіз, ризик-менеджмент та забезпечення суспільної користі від використання кожної одиниці публічних ресурсів;

- компаративно-правове дослідження зарубіжних моделей реалізації європейських стандартів фінансового контролю на прикладі Польщі (диференційована модель), Литви (управлінсько-аудиторська) та Румунії

(централізована аудиторська). Визначено межі правомірного державного втручання у фінансову діяльність громад за критерієм законності, що дозволяє гармонізувати національне законодавство із міжнародними стандартами аудиту без порушення фінансової автономії ОМС;

- обґрунтування трирівневої моделі муніципального фінансового контролю (державний зовнішній, внутрішній інституційний та громадський контроль), що реалізується у взаємозв'язку всіх часових форм (попередній, поточний, ретроспективний). Доведено, що стратегічним вектором розвитку цієї системи є перехід до програмно-цільового бюджетування, орієнтованого на кінцевий результат, разом із комплексним оновленням кадрового потенціалу та впровадженням єдиної цифрової інфраструктури.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що висновки та пропозиції, вироблені у результаті дослідження можуть бути використані у:

– *науково-дослідній сфері* – запропоновані положення та пропозиції можуть бути основою для проведення подальших наукових досліджень у сфері фінансового контролю за місцевими фінансами.

– *правотворчій діяльності* – при розробці проєктів нормативно-правових актів, які визначають основні напрями формування та реалізації системи фінансового контролю на місцевому рівні.

– *освітньому процесі* – під час викладання дисциплін фінансово – правового циклу, а саме при підготовці навчально-методичного забезпечення навчальних дисциплін «Фінансове право», «Податкове право», «Правове забезпечення фінансової безпеки».

Апробація результатів дослідження. Результати проведеного дослідження доповідалися і обговорювалися на засіданні кафедри публічного права Державного податкового університету. Окремі положення було оприлюднено автором на 4 міжнародних науково-практичних конференціях, зокрема: VII Міжнародна науково-практична конференція «Фінансова політика: теоретичні та практичні аспекти юридичної науки» м. Ірпінь. 03 квітня 2025 року, VIII Міжнародна науково-практична конференція «Правові засади організації та здійснення публічної влади», присвячена світлій пам'яті доктора юридичних наук, професора, академіка-засновника НАПрНУ, першого Голови Конституційного Суду України Леоніда Петровича Юзькова. м. Хмельницький, 16 травня 2025 року, Всеукраїнський науково-практичний круглий стіл присвячений 30-річчю Навчально-наукового інституту права. Захист прав людини в Україні в умовах воєнного стану. м. Ірпінь 2025р., VIII Міжнародна науково-практична конференція «Фінансова політика: теоретичні та практичні аспекти юридичної науки», тема року: «Сучасний міжнародний правопорядок та міжгалузеві правові процеси». м. Ірпінь. 2 квітня 2026 р.

Публікації. Основні наукові результати дисертації викладені у 7 наукових публікаціях, серед яких 4 наукові статті, опубліковані у фахових наукових виданнях України, включених до Переліку наукових фахових видань України, та 3 тези доповідей на міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях.

Структура та обсяг дисертації зумовлені метою, завданнями і предметом дослідження. Дисертація складається із вступу, трьох розділів, поділених на

дев'ять підрозділів, висновків до кожного розділу та загальних висновків до роботи, списку використаних джерел (155 найменувань на 16 сторінках) та 1 додатку на 2 сторінках. Загальний обсяг роботи становить 190 сторінки, з яких основний текст – 172 сторінки.

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ЗДОБУВАЧА ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

в яких опубліковані основні наукові результати дисертації:

1. Сидорчук Л. А., **Єфіменко В. О.** Поняття «державний зовнішній фінансовий контроль». *Ірпінський юридичний часопис*. 2024. № 4 (17). С. 113–122. <https://ojs.dpu.edu.ua/index.php/irplegchr/article/view/303>
2. Єфіменко В. О. До питання визначення повноважень Рахункової палати під час проведення публічного зовнішнього фінансового контролю. *Електронне наукове видання «Аналітично-порівняльне правознавство»*. 2025. Випуск 02. С.533–538. <http://journal-app.uzhnu.edu.ua/article/view/327504/317260>
- 3 Глух М. В., **Єфіменко В. О.** Напрями вдосконалення правового статусу Рахункової палати України як органу державного зовнішнього фінансового контролю. *Журнал східноєвропейського права*. 2025. № 137. С. 45–54. DOI: <https://doi.org/10.71404/2409-6415.137.05>
- 4 Єфіменко В. О. Особливості нормативно-правового регулювання здійснення публічного зовнішнього фінансового контролю в Польщі та Німеччині. *Правова держава*. 2025. № 59. С. 190–200. <https://doi.org/10.18524/2411-2054.2025.59.340316>

які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

5. Єфіменко В. О. Тлумачення категорії «державний зовнішній фінансовий контроль» у науці фінансового права. *Фінансова безпека України: сучасний стан правового регулювання та перспективи розвитку*: матеріали Х Науково-практичної конференції, присвяченої науковій школі заслуженого юриста України, професора, д.ю.н. Віктора Тарасовича Білоуса. м. Ірпінь, 30 жовтня 2024 року. Ірпінь: Державний податковий університет, 2024. 280 с. С. 112–116. <https://surl.li/hkzzdb>
6. Єфіменко В. О. Функції Рахункової палати під час проведення зовнішнього публічного фінансового контролю. *Фінансова політика: теоретичні та практичні аспекти юридичної науки. Збалансування приватних прав та публічного інтересу в умовах воєнного стану*: збірник тез VII Міжнародної науково-практичної конференції, Ірпінь, 3 квітня 2025. – Ірпінь: Державний податковий університет, 2025. – 419 с. – Електронне наукове видання. С. 262–266. <https://surl.li/yhsevn>
7. Єфіменко В. О. До питання визначення поняття «державний внутрішній фінансовий контроль». *Правові засади організації та здійснення публічної влади*: збірник тез VIII Міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої світлій пам'яті доктора юридичних наук, професора, академіка-засновника НАПрНУ, першого Голови Конституційного Суду України Леоніда Петровича Юзькова (м. Хмельницький, 16 травня 2025 року). Хмельницький: Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова, 2025. 422 с. С. 126–128. <https://surl.li/udsayn>

8. Бабенко А., Єфіменко В. До питання тлумачення поняття «принципи державного зовнішнього фінансового контролю». Захист прав людини в Україні в умовах воєнного стану: збірник матеріалів Всеукраїнського науково-практичного круглого столу присвяченого 30-річчю Навчально-наукового інституту права, Ірпінь : Державний податковий університет, 2025. – 321 с. – PDF-формат; мережеве видання; інституційний депозитарій. С. 19–21. <https://surli.cc/xjamqp>

9. Глух М., Єфіменко В. Публічний зовнішній фінансовий контроль у контексті сучасного міжнародного правопорядку: досвід Німеччини та Стандарти ЄС і INTOSAI. *Фінансова політика: теоретичні та практичні аспекти юридичної науки*: збірник тез доповідей VIII Міжнародної науково-практичної конференції «Фінансова політика: теоретичні та практичні аспекти юридичної науки», тема року: «Сучасний міжнародний правопорядок та міжгалузеві правові процеси», 2 квітня 2026 р. С.11 –114. <https://surl.li/bnsiob>

Характеристика особистості здобувача. Єфіменко Олександр Анатолійович народився 8 липня 1968 року.

У 2018 році закінчив Національну академію внутрішніх справ У 2008 році закінчив Національну юридичну академію та здобув кваліфікацію магістра з права.

З 1989 року дотепер проходить службу в органах внутрішніх справ. За цей час обіймав різні посади:

2000 – 2004 – начальник Управління державної служби охорони при УМВС України в Херсонській області

2004 – 2011 – заступник начальника УМВС України в Херсонській області

2011 – 2014 – перший заступник начальника УМВС України в Херсонській області

2014 – 2019 – директор Південної міжрегіональної філії ДП МВС України «ІНФОРМ-РЕСУРСИ»

2020 – по теперішній час – директор Державної установи «Центр інфраструктури та технологій МВС України»

З 2022 року – поєднує практичну діяльність із навчанням в аспірантурі, докторантурі Державного податкового університету за спеціальністю Право та здобуває ступінь доктора філософії за освітньо-науковою програмою Право.

Оцінка мови та стилю дисертації. Дисертація написана з правильним вживанням юридичної та спеціальної термінології. Стил викладення в дисертації матеріалів досліджень, наукових положень, висновків і рекомендацій забезпечують легкість і доступність їх сприйняття.

У результаті попередньої експертизи дисертації Єфіменка Олександра Анатолійовича та повноти опублікування основних результатів дослідження Єфіменка Олександра Анатолійовича на тему «Правове регулювання фінансового контролю за місцевими фінансами»

УХВАЛЕНО:

Затвердити висновок про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Єфіменка Олександра Анатолійовича на тему «Правове регулювання фінансового контролю за місцевими фінансами».

Констатувати, що за актуальністю, ступенем наукової новизни, обґрунтованістю, науковою та практичною цінністю здобутих результатів дисертація Єфіменка Олександра Анатолійовича відповідає спеціальності 081 «Право» та вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261 (зі змінами та доповненнями), наказу Міністерства освіти і науки України «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» від 12 січня 2017 року № 40 (зі змінами та доповненнями) та Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 (зі змінами та доповненнями).

Рекомендувати дисертацію Єфіменка Олександра Анатолійовича на тему «Правове регулювання фінансового контролю за місцевими фінансами» до захисту у разовій спеціалізованій вченій раді на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право».

Результати голосування присутніх на засіданні фахового семінару кафедр Навчально-наукового інституту права: «за» – 17; «проти» – немає; «утримались» – немає.

**Голова фахового семінару кафедр
Навчально-наукового інституту права
Державного податкового університету,
доктор юридичних наук, доцент,
гарант освітньо-наукової програми
081 «Право»**

Олеся БОДУНОВА